

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport nöd- och panikutrymnings-
beslag

Marknadskontroll av byggprodukter

Slutrapport nöd- och panikutrymnings-
beslag

Titel: Marknadskontroll av byggprodukter
Utgivare: Boverket, september 2017
Diarienummer: 3.5.4 3091/2015

Webbplats: www.boverket.se/publikationer
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Boverket är ansvarig myndighet för marknadskontroll av byggprodukter som tillhandahålls på den svenska marknaden. Syftet med Boverkets marknadskontroll är att säkerställa att produkter som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav i lagstiftningen och inte utgör en risk för människors hälsa och säkerhet. Om Boverket upptäcker att någon produkt inte uppfyller gällande krav begär Boverket rättelse av den aktör som tillhandahåller produkten på marknaden.

Under 2015 påbörjade Boverket ett marknadskontrollprojekt avseende nöd- och panikutrymningsbeslag. Denna rapport innehåller information och marknadskontrollens genomförande och resultat. Rapporten avslutar marknadskontrollprojektet.

Slutrapporten är sammanställd av jurist Tim Holappa på enheten för Hållbara byggnader och byggprodukter. I arbetet har också jurist Björn Svensson, jurist Ieva Kisieliute och ekonom Avdo Bojicic deltagit.

Karlskrona september 2017

Lena Hagert Pilenås
enhetschef

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund.....	6
Marknadskontrollens genomförande	7
Dokumentationskontroll.....	7
Provning	7
Aktuella bestämmelser	9
Byggproduktförordningen	9
Aktuella standarder	9
Resultat.....	11
Dokumentationskontroll.....	11
Provning	11
Slutsatser	13

Sammanfattning

Boverkets marknadskontrollprojekt avseende nöd- och panikutrymningsbeslag inleddes under hösten 2015. Inledningsvis gjordes en analys av marknaden där ett antal aktörer som tillhandahöll nöd- och panikutrymningsbeslag identifierades. Till dessa aktörer skickades ett informationsbrev ut där information om den förestående marknadskontrollen gavs.

Därefter valdes totalt 16 produkttyper ut från sex olika aktörer på marknaden ut för kontroll. Av dessa produkttyper var 14 stycken CE-märkta enligt byggproduktförordningen mot någon av de två harmoniserade standarderna SS-EN 179:2008 och SS-EN 1125:2008. De två andra produkttyperna visade sig inte omfattas av någon av dessa standarder och inte heller upptäcktes några andra brister som krävde åtgärder från Boverket varför ärendena avslutades utan åtgärder.

Kontrollen omfattade dokumentationskontroll av samtliga utvalda produkttyper. Av dessa lät Boverket prova åtta produkttyper.

Dokumentationskontrollen visade att det rådde viss osäkerhet kring den exakta utformningen av prestandadeklarationer och CE-märkningar. Aktörerna i fråga har efter att Boverket upplyst om bristerna i dokumentationen åtgärdat dessa.

Provningsresultaten visade att fyra produkttyper inte uppnådde deklarerad prestanda. Dessa brister åtgärdades i två fall genom frivilliga åtgärder från berörda aktörer. En produkttyp slutade under projektets gång att tillhandahållas på den svenska marknaden. Avseende den fjärde produkttypen förelade Boverket berörd aktör att dra tillbaka och återkalla bristfälliga produkter. Beslutet överklagades och har i skrivande stund ännu inte slutligt prövats.

Bakgrund

Nöd- och panikutrymningsbeslag

Nöd- och panikutrymningsbeslag används i utrymningsvägar för att säkerställa säker utrymning i händelse av brand. Enligt allmänna råd till Boverkets byggregler, BBR, kan nöd- eller panikutrymningsbeslag användas för att uppfylla relevanta krav avseende brandskydd.

Nödutrymningsbeslag manövreras med trycke eller tryckplatta medan panikutrymningsbeslag manövreras med hjälp av en horisontell tryckstång. Funktionen är densamma, dvs. säkerställa öppning av dörrar och därmed säker utrymning i händelse av brand. Produkterna är således viktiga utifrån ett brandskydds- och säkerhetsperspektiv. Detta har beaktats vid marknadskontrollen dels genom att Boverket låtit prova om utvalda produkttypers prestanda stämmer överens med den angivna och i övrigt är säkra, dels genom att den dokumentation som granskats delvis berör hur de berörda aktörerna säkerställer en jämn prestanda hos produkterna.

Urval av produkttyper

Marknaden för nöd- och panikutrymningsbeslag i Sverige karaktäriseras av ett fåtal tillverkare och ett stort antal distributörer. För att göra marknadskontrollen så effektiv som möjligt valde Boverket att rikta kontrollen mot tillverkarna. Detta motiverades särskilt av att det är tillverkare av byggprodukter som ansvarar för att korrekt dokumentation upprättas i enlighet med gällande regelverk. Hos detta fåtal tillverkare valdes sedan ett antal produkttyper ut för kontroll. Detta urval gjordes utifrån en riskbedömning. Genom detta arbetssätt räknar Boverket med att nå ut med information om regelverket till de tillverkare vars produkter finns på den svenska marknaden och att kontrollen blir så effektiv som möjligt.

Marknadskontrollens genomförande

Marknadskontrollprojektet av nöd- och panikutrymningsbeslag har bestått av två delar: dokumentationskontroll och provning.

Totalt omfattade projektet 16 produkttyper. Produkttyperna tillhandahölls på marknaden av sex olika ekonomiska aktörer. Samtliga produkttyper ingick i dokumentationskontrollen. Av dessa valdes åtta produkttyper ut för provning.

Under projektets gång slutade en aktör att tillhandahålla de produkttyper som inkluderats i marknadskontrollen på den svenska marknaden. Detta ärende avslutades därför utan att några åtgärder vidtogs.

Dokumentationskontroll

Dokumentationskontrollen inleddes med att Boverket begärde in följande dokumentation avseende de produkttyper som valts ut för kontroll:

- prestandadeklaration,
- CE-märkning,
- bruksanvisningar och eventuella säkerhetsföreskrifter för produkten,
- intyg från ett anmält produktcertifieringsorgan om kontinuitet av byggprodukts prestanda,
- dokumentation som visar bestämningen av produkttypen (inledande typprovning),
- en kortare beskrivning av rutiner för egen tillverkningskontroll.

När begärd dokumentation inkommit till myndigheten granskades dokumentationen för att se om den uppfyllde gällande krav.

Provning

Boverket lät det ackrediterade laboratoriet SP (numera RISE) prova åtta utvalda produkttyper. Provningarna genomfördes i enlighet med respektive standard, SS-EN 179:2008 avseende nödutrymningsbeslag och SS-EN 1125:2008 avseende panikutrymningsbeslag.

Provningen avsåg de väsentliga egenskaperna som listas i ZA-bilagan i respektive standard. Resultaten jämfördes sedan med den av tillverkaren

deklarerade prestandan i prestandadeklarationen i syfte att se om produkttypens faktiska prestanda överensstämde deklarerad prestanda.

Aktuella bestämmelser

Byggproduktförordningen

Byggproduktförordningen tillämpas fullt ut sedan den 1 juli 2013. Byggproduktförordningen innehåller regler om vilka krav som gäller för att få sälja vissa byggprodukter på den inre marknaden. För byggprodukter som omfattas av en harmoniserad standard, vilket både nöd- och panikutrymningsbeslag gör, är CE-märkning obligatorisk. CE-märkningen anger att produktens egenskaper bedömts och beskrivits på ett enhetligt europeiskt sätt och att uppgifterna är trovärdiga. CE-märkning av byggprodukter är därför inte något bevis på att produkten är ”godkänd” inom EU.

För att CE-märka en byggprodukt ska vissa kriterier vara uppfyllda. Nöd- och panikutrymningsbeslag omfattas av system 1 för bedömning och fortlöpande kontroll av byggproduktens prestanda. Detta innebär att ett anmält organ ska involveras vid såväl inledande typprovning av produkttyper som vid fortlöpande kontroll av prestanda. Den tekniska dokumentation som genereras genom dessa provningar ska sedan användas som grund för upprättandet av en prestandadeklaration. När detta har gjorts på ett korrekt sätt kan byggprodukten CE-märkas.

Prestandadeklarationen och CE-märkningen ska tillsammans med bruksanvisningar och säkerhetsföreskrifter följa med byggprodukter när de säljs. Det är tillverkaren av en byggprodukt som ansvarar för att prestandadeklarationen upprättas och CE-märkningen anbringas på produkten, men distributörer och importörer har också ett ansvar för att se till att korrekt dokumentation medföljer byggprodukter när de säljer dessa.

Aktuella standarder

SS-EN 179:2008 Nödutrymningsbeslag

Den harmoniserade standarden SS-EN 179:2008 omfattar nödutrymningsbeslag manövrerade med trycke eller tryckplatta. Standarden innehåller instruktioner för hur nödutrymningsbeslagen ska provas vid den inledande typprovningen. Därtill framgår av standarden vilka egenskaper som ska redovisas (väsentliga egenskaper) i prestandadeklarationen. Standarden föreskriver därtill hur kontrollen av fortlöpande kontroll av byggproduktens prestanda ska gå till.

SS-EN 1125:2008 Panikutrymningsbeslag

Den harmoniserade standarden SS-EN 1125:2008 omfattar panikutrymningsbeslag manövrerade med horisontell tryckstång.

Standarden innehåller instruktioner för hur panikutrymningsbeslagen ska provas vid den inledande typprovningen. Därtill framgår av standarden vilka egenskaper som ska redovisas (väsentliga egenskaper) i prestandadeklarationen. Standarden föreskriver därtill hur kontrollen av fortlöpande kontroll av byggprodukts prestanda ska gå till.

Resultat

Dokumentationskontroll

Dokumentationskontrollen omfattade inledningsvis totalt 16 produkttyper tillverkade av sex olika aktörer. Två produkttyper som valts ut för kontroll visade sig inte omfattas av någon av standarderna SS-EN 179:2008 och SS-EN 1125:2008 varför dessa ärenden avslutades tidigt under projektet. Således kontrollerades om dokumentation avseende 14 produkttyper från fyra olika ekonomiska aktörer uppfyllde kraven i byggproduktförordningen.

Boverket konstaterade inledningsvis att vissa mindre allvarliga brister fanns hos dokumentationen hos samtliga produkttyper. Huvudsakligen rörde det mindre formella brister såsom avsaknad av viss obligatorisk information samt redovisning av väsentliga egenskaper. Avseende en produkttyp saknades också det obligatoriska intyget om kontinuitet av byggproduktens prestanda som ett anmält organ ska utfärda.

En av aktörerna meddelade efter kontrollen att de slutat sälja de produkttyper som Boverket kontrollerat. Boverket avslutade därför det ärendet. Den produkttyp som saknade ett intyg om kontinuitet av byggproduktens prestanda hade också allvarliga brister vid provningen, se avsnittet nedan, varför Boverket förelade den berörda aktören att dra tillbaka och återkalla vissa produkter av denna typ. För övriga produkttyper åtgärdade aktörerna de brister som upptäcktes vid kontrollen och som påtalades av Boverket.

Provning

Av de produkttyper som ingick i dokumentationskontrollen lät Boverket prova åtta stycken. Fyra av dessa produkttyper visade vissa avvikelser i dess faktiska prestanda jämfört med den av tillverkaren deklarerade prestandan. En av dessa produkttyper hade efter provningen slutat tillhandahållas på den svenska marknaden (oberoende av Boverkets marknadskontroll). Produkttypen släpptes ut på marknaden av en italiensk tillverkare varför Boverket informerade den italienska marknadskontrollmyndigheten för byggprodukter om provningsresultatet. I övrigt vidtogs inga åtgärder i det ärendet.

För två av produkttyperna var bristerna av sådan karaktär att aktörerna på frivillig väg åtgärdade bristerna.

Bristerna hos en produkttyp var så allvarliga att Boverket förelade tillverkaren om att dra tillbaka produkttypen från marknaden samt återkalla den från slutanvändarna. Beslutet överklagades och har i skrivande stund ännu inte prövats slutligt.

Slutsatser

Marknadskontrollprojektet visade att det generellt sett råder god kännedom om de olika aktörernas ansvar enligt gällande regler. Kontrollen visade dock på vissa mindre allvarliga brister i dokumentationen hos samtliga produkttyper. I fyra fall visade kontrollen brister vid Boverkets provning. I alla fall förutom ett åtgärdades bristerna genom frivilliga åtgärder från berörda aktörer. I ett fall var bristerna så allvarliga att Boverket förelade aktören att dra tillbaka bristfälliga produkter från marknaden och återkalla dem från slutanvändarna. Beslutet överklagades och har ännu inte prövats slutligt.

I marknadskontrollen ingick produkter från samtliga kända svenska tillverkare av nöd- och panikutrymningsbeslag. Från varje aktör valdes några produkttyper ut för kontroll. Genom att samtliga kända tillverkare i Sverige ingick i kontrollen räknar Boverket med att kännedomen om regelverket totalt sett ökat markant på marknaden och att effekten av marknadskontrollen blir större än för de enskilda produkttyperna som kontrollerats.

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se